

Kód kurzu: **SP7MP_MTP2 Metodologie 2**

Číslo úkolu: **6**

Jméno autora: **Lenka Janů**

1)

Výzkumné téma:

Komunikace dětí se středně těžkým mentálním postižením

Výzkumný problém:

Využití alternativní a augmentativní komunikace (AAK) u dětí se středně těžkým mentálním postižením.

Výzkumné otázka:

Má využití AAK přínos pro začlenění do společnosti dětí se středně těžkým mentálním postižením?

Pro svoje téma jsem si vybrala alternativní a augmentativní komunikaci, protože komunikace je pro každodenní život nezbytná. Každý člověk má potřebu se dorozumívát se svým okolím. Jsou mezi námi však takoví lidé, kteří kvůli svému postižení nemohou verbálně komunikovat. A tedy nemohou svému okolí běžnou cestou sdělit, co by potřebovali nebo chtěli. Tento problém jim pomáhá vyřešit právě alternativní a augmentativní komunikace.

Cílem zkoumání bude zjistit, zda alternativní a augmentativní komunikace pomáhá dětem se středně těžkým mentálním postižením se lépe začlenit do společnosti. A jaké změny mohou nastat užíváním alternativní a augmentativní komunikace vzhledem k předchozím dorozumívacím schopnostem dětí se středně těžkým mentálním postižením. Šetření chce také poukázat na to, která z metod alternativní a augmentativní komunikace je nejčastěji využívaná.

2)

Hlavní výzkumná otázka je:

Má využití AAK přínos pro začlenění do společnosti dětí se středně těžkým mentálním postižením?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaké změny mohou nastat užíváním alternativní a augmentativní komunikace?

Která z metod alternativní a augmentativní komunikace je nejvhodnější pro děti se středně těžkou mentální retardací?

A která alternativní a augmentativní komunikace je nejčastěji používaná?

3)

Provedu kvalitativní výzkum. Budu provádět rozhovory s rodiči dětí se středně těžkým mentálním postižením, které využívají alternativní a augmentativní komunikaci. Myslím si, že metoda rozhovoru je ta nejvhodnější. Pomocí rozhovoru se můžu více seznámit s rodinou a jejím prostředím, a také se mohu více vcítit do daného problému. Mojí snahou není vyzkoumat co největší vzorek respondentů, ale co nejkvalitněji zjistit, jak alternativní a augmentativní komunikace pomáhá v běžném životě.

4)

Stěžejní metodou pro tento výzkum bude nestrukturované interview a pozorování. Interview budu provádět s rodiči dětí se středně těžkým mentálním postižením. Počet zkoumaných jednotek bude 8 dětí. První skupina dětí (4 děti) bude začínat komunikovat pomocí alternativní a augmentativní komunikace (maximálně půl roku), a další skupina ji bude využívat již delší dobu (minimálně 2 roky). Rodiny s těmito dětmi se budu snažit kontaktovat přes učitele na základních školách speciálních. Učitelům předám vzkaz pro rodiče, kde vysvětlím, proč tento výzkum provádím a proč bych se s rodinami chtěla setkat.

5)

Rozhovor

Pro svůj výzkum jsem si vybrala nestrukturovaný rozhovor, proto nemám určené přesné otázky, ale jen body rozhovoru.

1. Nejdříve se budu snažit s rodinou seznámit, představit se jim a říct, proč jsem si vybrala dané téma.
2. Mé otázky budou směřovat k postižení dítěte, jaký druh postižení má, jestli je postižení vrozené či získané atd.
3. Budu se snažit zjistit, jak rodiče s dítětem komunikovali, než začali využívat alternativní a augmentativní metodu. A také proč se rozhodli tuto komunikaci začít používat.

4. Dále bych se zaměřila na to, kterou z daných metod využívají, kdo jim ji doporučil, a jak probíhá nácvik dané komunikace.
5. Chtěla bych vyzkoumat, zda si rodiče všimli nějakých změn k lepšímu či horšímu. Zda už se dokážou s dítětem dorozumět (alespoň na základních věcech). Jestli je širší rodina schopná porozumět dítěti a jeho interpretaci komunikace.
6. A v neposlední řadě chci zjistit, jestli například i okolí dítěte (učitelé, žáci, sousedi) je schopné porozumět této komunikaci.

6)

Praktickým problémem může být neochota rodičů odpovídat na všechny položené otázky, nebo nedostatek jejich času. Těmto problémům se budu snažit předejít především zaručením anonymity rodičů i jejich dětí a co možná největším přizpůsobením se z mé strany. V tomto způsobu sběru dat však nevidím žádný etický problém.

7)

Terénní poznámky

- je nutno zajistit během rozhoru co nejlepší podmínky – nejlépe v domácím prostředí rodiny, aby se dotazovaný rodič cítil dobře a uvolněně. Vhodné by též bylo, aby byli přítomní oba rodiče.
- dále by mělo být přítomné i dané dítě, abych se sama mohla podívat, jak komunikuje, a udělat si svůj vlastní názor
- po ukončení rozhovoru a jeho zaznamenání, projít tento záznam s rodiči ještě jednou, zda nemají námítky k poznámkám, které jsem si během rozhovoru poznamenala. Zjistit, zda rodiče se vším souhlasí.

Záznam rozhovoru

V první řadě jsem se představila a seznámila s rodinou. Dále jsem přešla k rozhovoru.

Otázka: Kolik je vašemu dítěti let?

Odpověď: 15

Otázka: Jaké má vaše dítě postižení?

Odpověď: Středně těžká mentální retardace.

Otázka: Jak jste zjistili, že vaše dítě je postižené?

Odpověď: Všimli jsme si pomalého vývoje.

Otázka: Jak dlouho vaše dítě používá alternativní a augmentativní komunikaci?

Odpověď: 3 roky

Otázka: Kdo vás na alternativní a augmentativní metodu přivedl?

Odpověď: Učitel

Otázka: Na jaké úrovni byla komunikace vašeho dítěte před používáním alternativní a augmentativní komunikace (mluvil trochu, nemluvil vůbec, vydával zvuky atd.)?

Odpověď: Používal jen jednoduchá slova a slovní spojení.

Otázka: Jaký druh alternativní a augmentativní komunikace vaše dítě používá?

Odpověď: Naše dítě využívá augmentativní komunikaci, a to sociální čtení.

Otázka: Vidíte u vašeho dítěte nějaký pokrok v komunikaci?

Odpověď: Ano, naše komunikace se zlepšila, dnes již dokážeme rozpoznat, co naše dítě potřebuje a chce.

První a zkušební rozhovor proběhl v pořádku. Sešla jsem se s rodinou u nich doma. Byli přítomni oba dva rodiče. Odpovídali mi na dané otázky ochotně. S dítětem jsem se mohla setkat a sama si vyzkoušet jak pomocí sociálního čtení komunikuje.

8)

Po této zkušenosti vím, že by rozhovor měl probíhat spontánně, aby rodiče byli uvolnění a neměli pocit nátlaku z mé strany. Dále by měl rozhovor zabrat co nejkratší dobu, tak abych rodinu příliš nezatěžovala.

9)

Literatura:

1. BAZALOVÁ, B. Psychopedie. In PIPEKOVÁ, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. s. 269-286. ISBN: 80-7315-120-0.
2. JANOVCOVÁ, Z. *Alternativní a augmentativní komunikace*. Brno: MU, 2004, ISBN 80-210-3204-9
3. KLENKOVÁ, J. Augmentativní a alternativní komunikace. In VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 1998. s. 58-62. ISBN:80-85931-51-6.

4. KREJČÍŘOVÁ, D. Mentální retardace a pervazivní vývojové poruchy. In ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. *Dětská klinická psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. s. 195-205. ISBN: 80-247-1049-8.
5. KUBOVÁ, L. *Alternativní komunikace, cesta ke vzdělávání těžce zdravotně postiženým dětí*. Praha: Tech Market, 1996. 45 s. ISBN 80-902134-1-3.
6. LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. s. 192. ISBN: 80-7178-572-5
7. PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 234 s. ISBN: 80-85931-65-6.
8. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: vzdělání, výchova, sociální péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 184 s. ISBN: 80-7178-506-7.
9. VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie: teoretické základy a metodika*. 1. vyd. Praha: Parta, 2003a. ISBN: 80-7320-039-2.

Zahraniční literatura:

1. BEUKELMAN, D. *Augmentative & Alternative Communication*. 3 ed.. Baltimore: P.H. Brookes, 2005. ISBN: 1557666849
2. VAŠEK, Š. *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava: Sapientia, 2003. 210 s. ISBN 80-968797-0-7.

Pozor, v projektu používáte pojem „sociální začlenění do společnosti“, aniž byste jej definovala nebo s ním dále pracovala.